Христина КРИСА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: khrystynaprysunko25.04@gmail.com

Науковий керівник:
Тетяна ГЛАДЮК,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Війна і розвиток цифрових технологій впливає на формування й розвиток дітей, які є найбільш вразливою частиною суспільства. В умовах війни українські діти щодня перебувають у небезпеці. Вони гинуть, втрачають здоров'я, стають біженцями і внутрішньо-переміщеними особами, жертвами насильства та агресії [1]. Як зазначає О. Попадич, права «дитини важко захистити навіть у мирні часи, але особливо складно гарантувати їх реалізацію в період збройних конфліктів» [2, с. 128].

Україна є демократичною державою, яка прагне, щоб усі її громадяни, зокрема й діти молодшого шкільного віку, знали свої права і обов'язки і відповідально ставились до них. У зв'язку з цим, правове виховання є одним із важливих завдань загальноосвітньої школи і початкової її ланки зокрема.

Проблемі правового виховання дітей молодшого шкільного віку присвячені праці Н. Блажин, О. Попадич, Т. Потапчук, Г. Товканець та інших дослідників.

Правове виховання розглядають як «специфічний чинник освітнього процесу, що реалізується в практиці дотичними діями педагога та його цілеспрямованим впливом на вихованців…задля досягнення належної ефективності соціально значимих властивостей особистості» [4, с. 131]; як вплив на учнів «у процесі навчання та соціалізації, який забезпечує

формування у неї правової культури, почуття обов'язку, відповідальності та готовності до правомірної поведінки» [3, С. 391–392].

Великим потенціалом для здійснення правого виховання учнів володіє курс «Я досліджую світ», в якому інтегрується зміст освітніх галузей – природничої, соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної.

На основі аналізу науково-методичної літератури, вивчення передового педагогічного досвіду визначено сукупність педагогічних умов, за яких процес правового виховання учнів молодшого шкільного віку на уроках курсу «Я досліджую світ» буде ефективним:

- відбір змісту на правову тематику з врахування вікових особливостей молодших школярів; емоційність, доступність навчального матеріалу та його унаочненість (використання ілюстрацій, мультимедійних засобів наочності, фрагментів відеофільмів та мультфільмів тощо);
- використання інтерактивних методів навчання й розвитку критичного мислення, які забезпечують групову взаємодію учнів й активну участь кожної дитини, а також індивідуалізацію сприйняття, переважання практичних дій у засвоєнні правознавчого матеріалу (аналіз історій та ситуацій, рольові та дидактичні ігри, моделювання та розігрування ситуацій, обговорення проблеми в загальному колі, мікрофон, незакінчене речення, *Шість капелюхів, кубик Блума та ін.)*; широке застосування літературних творів (казок, приказок, прислів'їв, оповідань, віршів) на правову тематику;
- організація відповідного освітнього середовища для проведення різних форм роботи з школярами;
- здійснення правового виховання учнів під час позакласної роботи (проведення індивідуальних бесід, класних виховних годин, організація зустрічі з працівниками правоохоронних органів, конкурсів-змагань тощо);
- співпраця педагога з батьками школярів і батьків з дітьми.

У процесі дослідницької роботи визначені педагогічні умови реалізовано в освітній процес початкової школи. В учнів початкових класів було сформовано уявлення про Декларацію прав дитини, Конституцію України, основні права і обов'язки школярів, інтерес до правової інформації. Вони зрозуміли необхідність виконувати свої обов'язки, дотримуватись правил поведінки у школі та поза її межами, усвідомили

особисту відповідальність за їх порушення в школі, громадських місцях, на вулиці й вдома.

Список використаних джерел:

1. Життя дітей під час війни. *UNICEF* : веб-сайт. 2024. 15 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/documents/life-children-during-war (дата звернення: 08.10.2026).

2. Попадич О. О. Бінарна модель формування правової компетентності учнів початкової школи. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Педагогічні науки. 2020. Вип. 191. С. 127–130.

3. Потапчук Т. Правове виховання як основа формування правосвідомості молодших школярів в умовах сучасного освітнього простору. *Наукові записки Серія: Педагогічні науки.* Випуск 221. С. 390–393.

4. Товканець Г. В., Блажин Н. П. Структурні компоненти готовності майбутнього вчителя початкової школи до правового виховання. *Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості в освітньому просторі* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачево, 17–18 травня 2017 р. / ред.кол.: Т. Д. Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2017. С. 131–132.